

Keiser Nikolai I. viimised elutunnid.

„Onsad on need surnud, kes Jeesandasse surid.“ (Joan. ilm. 14. peat. 13. w.)

Suurel, siin elus mite enam aratafutawal kautusel, — kui seal pärast esimest kohmetawa walu, loodud inimliku tundmuse jälgil, süda kergitust hakab igatsema, siis läkitab taewane Jsa meile kahelikul kombel troostist. Ühed neist wõime aeglikuks nimetada, teised jälle kõrgemaks, taewalikuks. Esimeste selka tuleb arvata seda märkamist, et sõbradest meile näidatud, ehk ka kõige-omalisel väljastatud osawõtus meie kurwastusest tõsi on, tuleb arvata kadunatega üheskoos elatud õnnelikude pääwade mälestus, wiimaks lootus, et nemad sealt poolt hauda weel õnnistust täis meie peale saawad tegewad olema tundmustes, arwamistes ja ettemõtmistes, mis meie neilt otsekui päranduseks saime. Aga need troostid, mis julgesime taewalikuks nimetada, on paljo tõtelikumad ja kallimad. Nemad seiswad alalikus, walutäies, ühtlase ka magusas mõttes nende meilt äralahkunude peale, waimulikus ümberkäimises parema eluse läinud hingedega, iseäranis, — kui nende uus elu otsekui meie silmade ees alanud, weel enne, kui

— 2 —

nemad lõpelikult maa pealt ennast olid lahkiisunud, kui wiimised, kõrged elusilmapilgud meile sureja hinges hoitud kriisliku wogaduse riskid warandusi awalikuks tegiwad. Ühe kena elu pall saab enamist üks kena lahkamise tund olema, ja neist, kellele taewas seda arufingitust annab, ütlesime Ehwangelisti sõnadega: „Onsad on need surnud, kes Jeesandasse surid.“ — sest sures juba oli neil igawene rahu, igawesse elu õnnelik ettemaitsemine osaks saanud, üht nüisugust eluotsa, ja se oli maapealse suuruse kõrgemas ladwas, nägime sel walutäiel, unustamata 18^{mal} Kükula kuu pääwal minewal aastal. Seal suri Wene Keiser, — suri See, kelle nimi maakerapiirest täitis, kelle peale ei mite ükspäinist kuuskümment miljoni riigi-alamaid, waid ka kõikide wõerasmaade rahwade ja riigiwalisuste silmad alati waatasiwad. Selles iseennefist juba waimusi ja südameid pörrutawas ettetulikus seisid midagi, mis weel sügawamalt meie südameid pidi liigutama, — ja se oli sureja Keisri hinge lugu ise. Kui üks auuwääraline Peeter Suure lapselaps lahkus Tema siit ilmast, ühtlase aga ka kui üks auuwääraline poeg, üks auuwääraline Kristuse kiriku liige. Wankumata, jah — meie julgeme ütelda — külmawereline walitseja ja sõalase kindlus, mõte nende kõrgede, mõnel aeglaste riigiwalisaja kohuste peale, mis Tema ligi kolmkümmend aastases walitsuses pühalikult täinud, wiimaks weel südamelik armaustus Tema ligema,